Keynesgil Sistem, Keynesgil Politikalar ve Keynes'in Gözünden Günümüzün Bir Değerlendirmesi

Keynesian System, Keynesian Policies and an Evaluation of What Keynes Might Have Advised Today

Assoc. Prof. Dr. Özlen Hiç (Istanbul University, Turkey)

Abstract

We have surveyed in this article the development of the Keynesian macroeconomic system since 1936 up to the present. Our approach was, however, analytical rather than historical and descriptive. Keynesian System, hence Neo-Keynesians and modern Keynesian schools, such as New Keynesian Economics and Post-Keynesian Economics visualize that, if left by itself, the economy will give unemployment due to insufficiency of aggregate demand. In the article, the Keynesian policies are analysed with respect to their efficiency. Keynesian System was developed and modified in the face of criticisms by its opponents. We emphasize in our article that the Keynesian System was mainstream most of the time both in academic circles and in implementation. Presently again, basically Keynesian System has the upper hand, mostly New Keynesian Economics and also to some extent, Post-Keynesian Economics. The last section of the article covers an evaluation of what Keynes might have said for today's economic problems.

1 Giriş

Klasik Sistem'in aksi varsayımlarına karşı ekonomiler sistemli konjonktür dalgalanmaları göstermişler, özellikle konjonktürün depresyon dönemlerinde büyük ölçülere varan gayrı iradi işsizlikle karşılaşmışlardır. Klasik Sistem konjonktür dalgaları ve depresyonla mücadele edebilecek etkin bir politika reçetesi vermekten çok uzaktı. İşte Keynes meşhur eserini (The General Theory of Employment, Interest and Money) 1936'da ve 1929-1934 Büyük Dünya Buhranının hemen sonrasında yayınlamış ve yepyeni bir makro sistem meydana getirmiştir. Keynes bu sisteminde Fiyat Beklentileri ve bu beklentilerde yanılgılar, Likidite Tercihi Eğrisi, Yatırımların Marjinal Etkinliği, Marjinal Tasarruf ve Marjinal Tüketim Meyli gibi yeni kavram ve fonksiyonel ilişkiler geliştirdiği gibi, kurumsal bir varsayım olarak işçi sendikalarının varlığını ve kuvvetini, sendikaların nakit ücreti tayin edeceği varsayımını, kısaca nakit ücretlerin rijitliğini de kabul etmiştir.

Keynesgil makro sisteme göre ekonomi kendi haline bırakıldığında otomatik olarak tam istihdamı sağlayamayacaktır. Aksine, efektif talep noksanı dolayısıyla eksik istihdam dengesi verecek, efektif talep noksanından doğan açık veya gayrı iradi işsizlikle karşılaşılacaktır. Buna karşı, efektif talebin yükseltilmesini sağlamak üzere, devletin makro düzeyde ekonomiye müdahale ederek toplam talebi yükseltmesi gerekecektir. Bunu sağlayacak en etkili politika ise, Keynes'e göre, devlet harcamalarının yükseltilmesi ve/veya vergi meylinin düşürülmesi, kısaca maliye politikasıydı. Para politikası ve para arzının yükseltilmesi de yardımcı ya da tamamlayıcı bir politika olarak uygulanabilir. Keynes'in makro sistemi efektif talep eksiği, yani deflasyonist açık veya gayrı iradi işsizlik yanında toplam talebin tam istihdam reel gelir azami düzeyinin üstüne çıkması, yani enflasyonist açık ve talep enflasyonu durumunu da içermekteydi. Bu durumda ise, depresyon için önerilen maliye ve para politikalarının tam tersinin uygulanması gerekecekti.

Keynesgil Sistem çerçevesinde uygulanan maliye ve para politikaları sonucu 1929-34 Büyük Dünya Buhranı atlatıldığı gibi, 1939-1945 2. Dünya Savaşı izleyen yıllarda ABD ve Avrupa ülkeleri kayda değer bir yüksek hızla gelişmeyi nisbi bir istikrar içinde başarabilmişlerdir. Konjonktür dalgalanmaları geniş ölçüde törpülenmiş, bunun yanında fiyat istikrarı da sağlanabilmiştir. Bu arada iktisat literatürü konjonktür dalgaları, büyüme, tüketim ve tasarruf fonksiyonu, para talebi ve portföy analizi, dış ekonomik ilişkiler, makro planlama, ekonometri vb. tüm konularda büyük bir gelişme göstermiştir. Bu nedenle de Lawrence R.Klein'i izleyerek Keynes'in getirdiği yenilikler "Keynesgil Devrim" (Keynesian Revolution) olarak adlandırılmaktadır.

2 İşsizlik, Eksik İstihdam Dengesi, Konjonktür Dalgaları ve Keynes

İşsizlik sorununun cevabı 1929-1934 Büyük Dünya Buhranını izleyerek ve 1936'da J.M.Keynes tarafından verilmiştir (The General Theory of Employment, Interest and Money). Esas itibarıyla gelişmiş ekonomilerin bünyesinde depresyon dönemi şartları altında inceleyen Keynes bu ülkelerde devlet makro alanda müdahalede bulunmadığı zaman ekonominin efektif talep noksanı nedeniyle eksik istihdamda dengeye geleceğini ve gayrı iradi işsizliğin ortaya çıkacağını göstermiştir. Keynes böylece yepyeni bir makroekonomik sistem kurmuş, yani gelişmiş ekonomilerin Klasik iktisatçıların iddia ettiği tarzda değil, başka tarzda işlediğini ifade etmiş ve makro iktisat analizlerinde yeni ve büyük bir çığır açmıştır. Keynes'e göre ekonominin kendi haline bırakıldığında efektif talep noksanı nedeniyle eksik istihdamda dengeye gelmesi karşısında, tam istihdam dengesine ulaşmak üzere devletin makro düzeyde müdahalesi gerekecektir. Keynes'e göre tam istihdama ulaşılmasında en etkin yol

maliye politikalarıdır (devlet harcamalarının artırılması, vergi meylinin düşürülmesi). Para politikası (para arzının arttırılması) ise daha az etkindir ve ikincil bir politika aleti olarak kullanılabilir. Keynes'in maliye politikalarının etkinliği hakkındaki görüşü depresyon dönemi için doğrudur. Fakat, sonraki analizler göstermektedir ki, resesyon dönemlerinde para politikası bu kere maliye politikalarından daha etkin olmaktadır (Hiç, 1994).

Keynes'in makro sistemi çerçevesinde ekonomiye devlet tarafından yapılan makro müdahaleler, uygulanan maliye ve para politikaları sonucu bugün konjonktür dalgaları geniş ölçüde önlenmiştir, diyebiliriz. Bu hususta 1929-34 Büyük Dünya Buhranından ve 2. Dünya Savaşı'nı da izleyerek Avrupa ülkelerinin altın para sistemini terk etmeleri de yardımcı rolü olmuştur. Çünkü altın sisteminde bir ülkedeki buhran kolayca diğer ülkelere sıçramaktaydı. Nitekim 1929-34 Dünya Buhranı bu şekilde sıçramalarla yaygınlaşmış ve derinleşmişti.

Keynes'i izleyerek iktisatçılar başlıca iki kampa ayrılmışlardır: Keynes ve Keynesgil iktisatçılar, Neo Klasik İktisatçılar. Bu iki ekol arasında ekonominin kendiliğinden tam istihdamı sağlayıp sağlayamayacağı sorunu üzerindeki tartışmalar uzun süre devam etmiştir (Branson, 1979).

Keynes'in Sistemi'ni izleyerek ve Keynesgil çarpan ilkesine yatırımların da hızlandırıcı etkisinin (gecikmesiz olarak) ilavesiyle, Harrod (1939 ve 1954) ve Domar (1957) gibi Keynesgil büyüme modelleri geliştirilmiştir. Çarpan ve hızlandırıcının gecikmeli olarak işlemesi ise çarpan-hızlandırıcı konjonktür modellerini vermiş ve bu modeller konjonktür dalgalarının açıklanmasında ilk önemli adımı oluşturmuştur (Samuelson, 1939). Bu modelleri daha sonra Hicks (1950) ve Duesenberry (1958) gibi, parasal faktörleri de içeren daha karmaşık konjonktür modelleri izlemiştir.

Diğer taraftan, Solow (1956), Meade (1961) gibi iktisatçılar ise, faize karşı çok elastik bir yatırım fonksiyonunun varlığı halinde hızlandırıcı etkisinin bertaraf edileceğinden hareketle, ekonominin devamlı tam istihdam dengesinde yürüdüğü, Neo-Klasik büyüme modelleri geliştirmişlerdir.

3 Keynes'in Getirdiği Yeni Kavramlar ve Eksik İstihdam Sonucu

J.M.Keynes meşhur eseri, "The General Theory of Employment, Interest and Money"i 1936'da, hemen 1929-1934 Büyük Dünya Buhranından sonra yayınlamıştır. Bu yıllar konjonktür dalgaları ve Büyük Dünya Buhranı karşısında Klasik Sistem'in aciz kaldığı, klasik açıklamalar ve reçetelerle buhranın çözülemeyeceğinin çok açık olarak ortaya çıktığı bir dönemdi. Daha önceleri Klasik Sistem'e Miktar Teorisi yanlısı olan Keynes (1930) bu durum karşısında yeni kavramlar ve yeni fonksiyonel ilişkiler içeren yepyeni bir makroekonomik sistem meydana getirmiş, gelişmiş ekonomilerin işleyişinin klasik sistemle değil, kendi ileri sürdüğü sistemle temsil edilebileceğini iddia etmiştir. Bu yeni makroekonomik sisteme göre devletin müdahalesi olmadığı ve ekonomi kendi haline bırakıldığında, -mal ve faktör piyasalarında TRŞ geçerli olsa dahi- tam istihdam dengesi otomatik olarak sağlanamayacaktır. Aksine, bu durumda ekonomi efektif talep noksanı nedeniyle eksik istihdamda denge bulacak, ortaya bir gayri iradi yahut açık işsizlik çıkacaktır. Bunu önlemek üzere devletin makro politikalarla ekonomiyi müdahale ederek efektif talebi yükseltmesi gerekir. Toplam talep düzeyini etkileyecek (demand management) başlıca iki makro politika söz konusudur:

- i) maliye politikaları (devlet harcamalarının yükseltilmesi ve/veya vergi meylinin düşürülmesi)
- ii) para politikası (faiz oranını düşürmek, bu yoldan yatırımları yükseltmek üzere para arzının arttırılması)

Keynes tam istihdamın sağlanmasında maliye politikalarının daha etkili olduğunu, para politikasının esas itibarıyla maliye politikasına yardımcı olarak kullanılabileceğini ileri sürmüştür.

Devlet, sistemli bir biçimde maliye ve para politikaları yoluyla toplam talebi ayarlayarak depresyonları ve konjonktür dalgalarını önlemek imkanına sahip olacaktır.

Keynes efektif talep noksanından doğan eksik istihdam ve açık işsizlik dengesi sonucuna ulaşırken, makro analizlere yeni kavramlar, kurumsal şartlar ve fonksiyonel ilişkiler getirmiştir. Keynes'in getirdiği başlıca yenilikleri şu noktalarda toplayabiliriz (Ackley, 1961, Branson, a.g.e., Hiç, a.g.e.):

- i) Fiyat beklentileri (Pe) ve bu beklentilerde yanlışlıklar

ii) Paranın klasik muamelat saiki yanında aynı zamanda spekülasyon saikiyle de talep edilmesi ve faiz oranı ile ters orantılı bir likidite tercihi eğrisinin varlığı. Muamelat saikiyle yapılan para talebi makro iktisat literatüründe "aktif ankes", spekülasyon saikiyle yapılan para talebi "atıl ankes" olarak adlandırılmaktadır.

iii) Yatırımın reel bir sermaye artışı olarak değil, bir nakit akımı olarak ele alınması gereği ve bunu sağlayan "yatırımların marjinal etkinliği" (MEI: Marginal Efficiency of Investments) kavramı. Klasikler yatırımın getirisinin yatırım maliyetine eşitlendiği yatırım dengesinin reel bir kavram olan sermayenin marjinal verimliliğinin (MPK) faiz oranına eşit olduğu noktada oluşacağını ifade ediyorlardı. MPK kavramında fiyatlar sabit varsayılır. Hâlbuki belirli bir kısa dönemde yatırım talebi ve hacmi arttığında sermaye malları fiyatları artar, bu da yatırımların kârlılığının düşmesinde en önemli rolü oynar. Bu nedenle Keynes, yatırım dengesini analizlerine bir nakit kavramı olan ve sermaye fiyatlarının yükselmesini içeren MEI kavramını getirmiştir. Sonuçta gerek Klasik gerek Keynesgil yatırım fonksiyonu faiz ile ters yönlü şekilde ilişkilidir. Ne var ki Klasiklere göre yatırım

fonksiyonunun eksi faiz elastikliği yüksek iken Keynes'de bu elastiklik düşüktür. Bu özellik gerek ekonominin eksik istihdam dengesi göstermesinde gerek para ve maliye politikalarından hangisinin daha etkili olduğunun saptanmasında belirleyici rol oynar.

iv) Tasarruf ve Tüketim Meyli: Klasiklerde tasarruf ile faiz oranı arasında doğru yönlü bir ilişki, tüketimde ise bunun aksi, faiz oranı ile ters bir ilişki kabul edilmektedir. Buna göre, Klasiklerde tasarruf ve tüketim fonksiyonunda kaymalar birbirini götürür ve yatırım ve tüketim harcamalarından oluşan toplam talep aynı düzeyde kalır. Benzer şekilde yatırımların artması da tüketimin aynı miktarda azalmasıyla bir arada görülecektir. Keynes'e göre ise gerek tasarruf gerek tüketim düzeyi faiz oranından ziyade reel gelir düzeyine bağlıdır. Yüksek gelir düzeylerine çıkıldıkça marjinal tasarruf meyli (MPS) yükselecek, marjinal tüketim meyli (MPC: Marginal Propensity of Consumption) düşecektir.

Yukarıda sayılan temel kavramlar, ilişkiler ve fonksiyonlar ekonominin makro dengesinin Klasiklerden ve otomatik istihdam dengesinden tamamen farklı olduğunu göstermeye yetmektedir.

Klasiklerde reel gelir emek piyasasında emek arz ve talebinin kesiştiği noktada (tam istihdam noktasında) dengeye gelmekteydi. Yatırım ve tüketim harcamaları ve toplam talep faiz oranı yoluyla bu dengeye göre ayarlanır. Para arz ve talebi ise sadece fiyatlar genel seviyesini ve nominal parametrelerin denge değerlerini belirler. Buna reel ve parasal sektörlerin ayrı olması, "dikotomi" (dichotomy) denmektedir.

Keynes'de ise dikotomi yoktur; ekonominin reel sektörleri ile parasal sektörlerinin dengeleri, atıl ankes talebinin mevcudiyeti ve faiz oranı yoluyla bir arada oluşur. Fakat daha önemlisi, denge faiz oranına göre oluşacak denge yatırım seviyesinin tam istihdam reel gelir seviyesinde oluşacak tasarrufa eşit olması mümkün değildir. Çünkü yatırım fonksiyonunun eksi faiz elastikliği düşüktür ve hatta faiz oranı sıfıra düşürülse dahi sıfır faiz oranında oluşacak yatırım seviyesi tam istihdam gelir düzeyindeki tasarrufun altındadır. O halde, ekonomide emek piyasasının verebileceği tam istihdam dengesi oluşamaz. Bu sonuçta iki etken bir arada rol oynamaktadır. Birincisi, yatırım fonksiyonunun (MEI'nin) eksi faiz elastikliğinin düşüklüğü, ikincisi marjinal tasarruf meylinin (MPS) yüksek oluşudur. Bu şartlar altında ekonomide denge gelir seviyesi yatırım ve tasarrufun eşit olduğu noktada yahut diğer yönüyle bakılacak olursa, yatırım ve tüketim harcamaları toplamını ifade eden "efektif talep" düzeyine göre oluşur ve efektif talep noksanı dolayısıyla, bu bir eksik istihdam dengesi olacaktır.

Bu durumu emek piyasası açısından şöyle izleyebiliriz: Firmalar toplam üretimlerini toplam talep düzeyine göre ayarlarlar. Üretim fonksiyonu ise bu üretim düzeyinin sağlanması için ne kadar emek istihdam edileceğini vermektedir. Bu da efektif talep noksanı nedeniyle tam istihdamın altında bir nokta olacaktır.

v) Keynes'in makro analizlere getirdiği bir başka değişiklik emek piyasasıyla ilgilidir. Keynes'e göre emek piyasasında TRŞ yoktur; işçi sendikaları mevcuttur ve işveren sendikalarına kıyasla daha güçlü durumda olan işçi sendikaları nakit ücreti belirler. İşçi sendikaları nakit ücreti fiyatlar genel seviyesine göre ve firmaların verebileceği azami reel ücreti hedefleyecek biçimde belirleyeceklerdir (Acley, a.g.e.). Buna göre, emek piyasasında reel gelir değil, reel ücret ve istihdam dengesi teşekkül etmiş olur. Reel ücret ise yüksek olduğuna ve bu reel ücret düzeyinde işçilerin emek arzı emek talebinin üstünde olduğuna göre, bu bir eksik istihdam dengesidir. Ortaya çıkan açık işsizlik ise aslında ücretlerin yüksek tutulmasından değil, efektif talep noksanından doğmaktadır. Efektif talep noksanı yatırımın eksi faiz elastikliğinin düşüklüğü ve marjinal tasarruf meylinin yüksekliğinden doğduğu için buna makro iktisat literatüründe "yatırım-tasarruf tutarsızlığı" denmektedir.

Aynı özellikler Keynesgil Sistem'de nakit ücretlerin ve fiyatların yükselmesine paralel olarak artan, yani doğru yönlü eğimli bir toplam arz eğrisi karşımıza çıkarmaktadır. Bu da toplam talebi etkileyecek maliye ve para politikaları uygulanması sonucunda reel gelir ve istihdam düzeyinin mutlaka artacağını göstermektedir.

Emek arzı özellikleri alternatif bir açıklama tarzı olarak işçilerin para aldanmasına sahip olmaları ve fiyat ve reel ücret beklentilerindeki yanlışlımları ile de açıklanabilir. Buna göre işçiler fiyat artışlarını tam tahmin edemedikleri, fiyat beklentilerinde yanlışlığa düştükleri için fiyat artışları karşısında emek arzını tam olarak kısmayacaklardır. Bu alternatif açıklama tarzı da karşımıza yine beklentilerdeki sürekli yanlışlımlardan doğan doğru yönlü eğimli bir toplam arz eğrisi çıkartacaktır (Branson, a.g.e.).

vi) Keynes ithalatın da fiyatlar ve döviz kuru yanında reel gelir düzeyine bağlı olduğunu, buna göre bizim ihracatımızın reel düzeyinin bizden ithalat yapan ülkelerin reel gelir düzeyine bağlı olduğunu ileri sürmüştür. Bu kavram ve analizler dış ekonomik ilişkiler alanında büyük adımlar atılmasına yol açmıştır. Ancak bu tezde basitlik açısından kapalı modellerle çalışılacaktır. Buna göre ve para ve maliye politikalarının etkinliğini araştırmak üzere kullandığımız modellere devlet (kamu harcamaları ve vergi meyli) dâhil edilecek fakat dış ilişkiler (ihracat ve ithalat) dışarıda bırakılacaktır.

4 Keynesgil Devrim

Keynes'in getirdiği yenilikler ve yeni makro ekonomi sistemi LR.Klein'in da nitelendirdiği gibi, gerek literatürde ve özellikle makro ekonomi alanında gerek uygulama ve iktisat politikalarında bir "Keynesgil Devrim" (Keynesian Revolution) yaratmıştır (Klein, 1961). Her şeyden önce birçok tanınmış iktisatçı Keynesgil Sistem'i benimsemiş, bu sistemi geliştirmiş ve iktisat teorisine ve Keynesgil Sistem'e katkılarda bulunmuşlardır.

Burada bu iktisatçılardan sadece bir kaçını sayabiliriz: Lawrence Klein, J.R.Hicks, Roy F.Harrod, N.Kaldor, M.Kaleski, A.W.Phillips, Alvin Hansen, Paul A.Samuelson, James Duesenberry, Ragnar Frisch, Evsey D.Domar, Charles Kindleberger, Oskar Lange, S.S.Alexander, Gardner Ackley, Walter Heller, James Tobin, Franco Modigliani ve daha yeni kuşaktan olan S.Blinder ve John B.Taylor, vb. (Klamer, 1985).

Keynesgil makro iktisat politikaları uygulamaya konmuş ve bu politikalarla ABD ve Avrupa ülkeleri 1929-1934 Dünya Buhranı ve onu izleyen 1939-1945 2. Dünya Savaşı'ndan sonra uzun bir süre ve 70'li yıllara kadar kayda değer bir ekonomik büyüme ve gelişmeyi yine kayda değer bir fiyat istikrarı içinde başarabilmişlerdir. Bu arada konjonktür dalgaları büyük ölçüde kontrol altına alınabilmektedir. Bu şiddetli dalgalanmalar Keynes'den sonra fiilen resesyonlara ve ılımlı enflasyonist eğilimlere indirgenmiş, bunlar dahi önlenebilmiştir (Klamer, a.g.e.).

5 Keynesgi Sistem'de Para ve Maliye Politikalarının Etkinliği

5.1 Buhran Döneminde Uygulanması Gereken Politikalar

Keynes'e göre, başlangıç noktası olarak buhran dönemi ve eksik istihdam dengesinde hareket edecek olursak, efektif talebi yükselterek tam istihdama ulaşmak konusunda en etkili politika maliye politikalarıdır (Şekil 1'e yeniden bakılabilir).

Şekil 1. IS-LM Eğrileri Yardımıyla Keynesgil Sistem'in Temsili

Özellikle devlet reel harcamaları (g) düzeyinin yükseltilmesi aynen yatırım fonksiyonunun (diyelim ki, teknik ilerleme etkisiyle) yükselmesi şıkında meydana geleceği gibi, efektif talebi, dolayısıyla üretim ve istihdamı bir çarpan etkisiyle artırır (Branson, a.g.e., Dornbusch, vd, 1990, Musgrave, vd, 1989). Şüphesiz Genelleştirilmiş Keynes Sistemi'nde devlet harcamalarının toplam talep ve reel geliri arttırması ile birlikte, bu sistemin genel makro denge şartları çerçevesinde, faiz oranı da bir miktar yükseleceği için, özel yatırımlar, az da olsa, bir miktar düşer. Bu olay "dışlanma etkisi" (crowding-out effect) olarak adlandırılmaktadır. Özel yatırım düzeyindeki bu düşme devlet harcamalarını arttırmanın (veya yatırım fonksiyonunun teknik ilerleme dolayısıyla yükselmesinin) reel geliri ve istihdamı yükselten çarpan değerini biraz aşağıya çekecektir. Fakat yine de en etkili politika devlet harcamalarının yükseltilmesidir. Çünkü bu politika sonucunda reel gelir önemli ölçüde arttığı gibi, er geç tam istihdam noktasına ulaşmak da mümkün olabilecektir.

Diğer taraftan, vergi meylinin düşürülmesi de bu kere çarpan değerini yükselterek efektif talebi, reel gelir ve istihdamı artırır. Çünkü vergi meylinin düşürülmesi halkın eline geçen "kullanılabilir gelir" (disposable income) düzeyini yükseltir. Bu ise kısmen tasarruf düzeyini ve fakat kısmen de tüketim harcamalarını artırır. $t(y)$ 'nin düşürülmesinin gelir arttırıcı etkisinin g 'nin yükseltilmesinin gelir arttırıcı etkisinden biraz daha düşük olduğu açıktır. Kaldı ki, g 'nin yükseltilmesi bir hükümet kararıdır ve kesin biçimde gerçekleştirilir.

Buna karşın, $t(y)$ 'nin düşürülmesi kesin olarak halkın kullanılabilir gelirini yükseltir. Fakat buradan hareketle tüketim harcamalarının yükseltilmesi hane halklarının kararlarına bağlı bir konudur. Örneğin, hane halkları bu vergi düşürülmesini geçici kabul edebilirler yahut başka çeşitli nedenlerle kullanılabilir gelirleri arttığı halde tüketim harcamalarını arttırmayabilirler veya yeterince arttırmayabilirler. Dikkat edilirse g 'nin yükseltilmesi ve/veya $t(y)$ 'nin düşürülmesi bütçe açığı yaratacaktır. Fakat bu buhran döneminden çıkmanın ve istihdam arttırmanın tek etkili yolu ve bedelidir.

Para politikasına gelince, yine diyelim ki buhran döneminde veya eksik istihdamın mevcut olduğu başlangıç noktamızda Merkez Bankası açık piyasa işlemleri (sermaye piyasasından esham tahvil satın almak ve bedelinin halkın banka mevduat hesaplarına ödenmesi) ve reeskont oranının düşürülmesi yoluyla para ve kredi hacmini

genişletmeye çalışsın. Bu politika da faiz oranını düşürmek, böylece yatırımları arttırarak efektif talebi, reel gelir ve istihdam düzeyini yükseltebilir. Fakat genişleyici (expansionary) para politikasının etkisi sınırlıdır ve sırf para politikası yoluyla tam istihdam dengesine ulaşmak hiç bir zaman mümkün değildir. Çünkü birincisi para arzı artışı, atıl ankes talebinin eksi faiz elastikiyetinin yüksek olması nedeniyle faiz oranı fazla düşürülemez. İkincisi, bu faiz düşmesi karşısında, yatırım fonksiyonunun eksi faiz elastikliğinin küçük olması nedeniyle yatırımlar çok fazla yükselmez. Dolayısıyla da para politikasıyla efektif talep ve istihdam bir miktar arttırılabilse dahi, tam istihdam dengesine ulaşmak hiç bir zaman mümkün olmayacaktır. Kaldı ki, fiyat değişmelerinin yatırım ve tüketim üzerindeki dinamik etkileri yahut başka etkilerin ağır basması sonucu faiz oranının düşürülmesine rağmen yatırımlar yükselmeyebilir. Bu nedenlerle de Keynes'e göre buhran döneminde maliye politikası esastır; para politikasına maliye politikası yanında ancak yardımcı olarak başvurulabilir.

Keynesgil makro sistem sadece buhran dönemini aydınlatmakla kalmamaktadır; genel nitelikte bir teori yahut makro sistemdir. Nitekim bu kere enflasyona ve konjonktürün refah dönemlerindeki enflasyonist eğitime karşı da etkili politika tavsiyeleri yapmamıza olanak vermektedir. Nitekim eğer efektif talep herhangi bir dönemde ekonomi için tam istihdam ile çizilmiş olan azami üretim ve reel gelir limitini aşmışsa, bu bir enflasyonist açık ve talep enflasyonu yaratacak, fiyatlar devamlı yükselecektir. Bu durumda Keynesgil Sistem çerçevesinde hükümet devlet harcamalarını azaltmak, vergi meylini yükseltmek ve gerekirse bütçe fazlası vermek, para arzı mutlak seviyesini veya en azından para arzı artış hızını düşürerek toplam talebi kısıabilir. Böylece enflasyonist açık ve talep enflasyonu önleyebilir.

Benzer şekilde, devletin konjonktür dalgalarını önleyici uzun vadeli politikalar izlemesi de mümkündür. Nitekim konjonktürün buhran döneminde devlet harcamalarını arttırmak, vergileri düşürmek ve bütçe açıkları vermek bahasına toplam talep yükseltilir. Bunun yanında para arzı arttırılarak faiz oranı düşürülür. Yüksek konjonktür ve enflasyonist eğilimler döneminde bu kere aksine, devlet harcamaları azaltılır, vergi meyli yükseltilir ve bütçe fazlalıkları vererek toplam talep artışı dizginlenir. Aynı şekilde para arzı düşürülür ve faizler yükseltilir. Buhran dönemindeki bütçe açıkları konjonktürün yüksek dönemlerindeki bütçe fazlalıklarıyla kapanabilir ve uzun vadede bütçe dengesi muhafaza edilmiş olur (Hansen, a.g.e.).

Yine Keynes'e göre gelir dağılımını düzeltici yönde politikalar da toplam talebi ve dolayısıyla istihdam düzeyini arttırabilir. Örneğin, müterakki gelir vergisi yoluyla düşük gelirliilerin "kullanılabilir gelirleri" (vergi tenzil edildikten sonraki gelirleri) yükseltsin; yüksek gelirliilerin kullanılabilir gelirleri ise düşürülsün. Düşük gelirliilerin marjinal tasarruf meyilleri düşük, yüksek gelirliilerininki ise yüksek olduğuna göre, kullanılabilir gelir farklarının müterakki yahut uygulanmakta olana kıyasla daha müterakki gelir vergisi yoluyla kullanılabilir gelir farklarının azaltılması makro marjinal tasarruf meylini düşürecek, makro marjinal tüketim meylini yükseltecektir. Böylece, yeni dengede toplam harcamalar ve istihdam seviyesi de yükselmiş olacaktır. Müterakki gelir vergisi düşük gelir düzeylerinde az vergi alarak kullanılabilir geliri fazla azaltmamak, yüksek gelir düzeylerinde yüksek vergi alarak kullanılabilir geliri ve bu yoldan tüketim harcamalarını biraz kısarak ekonomiye bir ölçüde otomatik istikrar getirici rol de oynamaktadır (built-in stabilizer) (Musgrave, vd, a.g.e.).

5.2 Buhran Dönemi Dışında Uygulanması Gereken Politikalar

Keynes, buhran dönemi şartlarının etkisi altında efektif talebi yükselterek istihdamı arttırmak, tam istihdam noktasına ulaşmak hususunda maliye politikasının etkin olduğunu, para politikasının daha az etkili olduğunu ve ancak yardımcı politika olarak kullanılabileceğini öne sürmüştü. Aynı sorunu Şekil 2'de görüldüğü gibi, LM-IS eğrileri yardımıyla ve geniş bir perspektif içinde inceleyebiliriz. Ve meseleyi çok farklı gelir düzeyleri açısından bir mukayeseye tabi tutabiliriz (Branson, a.g.e., Hiç, a.g.e.).

Şekil 2. IS-LM Eğrileri Yardımıyla Keynesgil Maliye ve Para Politikalarının Etkinliği

Şekil 2'de de görüldüğü gibi, ekonomi düşük gelir düzeylerinde bulunuyorsa (buhran dönemlerinde olduğu gibi) bu düşük gelir düzeylerinde LM eğrisinin yatık olması dolayısıyla para arzındaki yükselme (LM eğrisinin

sağa kayarak LM' olması) durumunda reel gelir seviyesi y_1 'den ancak y_2 'e yükselebilecektir. Hâlbuki IS eğrisinin maliye politikası (devlet harcamalarının yükseltilmesi ve/veya vergi meylinin düşürülmesi) ile IS₁'den IS₂'ye kaydırılması reel gelir seviyesini y_3 'ye yükseltebilecektir. Kısaca düşük gelir düzeylerinde, Keynes'in de iddia ettiği gibi, maliye politikası etkili; para politikası ise fazla etkili değildir.

Buna karşın, daha yüksek gelir düzeylerinde, diyelim ki y_4 düzeyinde isek, bu kere geliri ve istihdam daha da yükseltmek istiyorsak, LM eğrisinin dikleştiği bölgelerde olduğumuz için para politikası etkili olmakta ve reel gelir düzeyini y_6 'e yükseltmektedir. Maliye politikası (IS eğrisinin IS₃'den IS₄'ye kayması) ise fazla etkili değildir ve reel geliri ancak y_5 'e yükseltebilmektedir.

Bunu, yüksek gelir ve resesyon dönemlerinde para politikası maliye politikasından daha etkilidir şeklinde özetleyebiliriz. Bu sonuç Keynes'in Sistemi'ne aykırı değil, tamamen bu sistemin özelliğinin tabii bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kısaca, buhran dönemleri yahut ciddi durgunluk ve düşük konjonktür dönemlerinde maliye politikalarına, yüksek konjonktür ve resesyon dönemlerinde para politikalarına öncelik verilmelidir. Keynesgil Sistem'in uygulanmasının tabii sonucu budur.

6 Keynesgil Politikaların Fiili Uygulamaları ve Sonuçları

6.1 Konjonktür Dalgaları, Buhranlar ve İşsizlik karşısında Keynesgil Politikalar

Keynes'in makro sisteminden hareketle buhrana karşı Keynesgil politika reçetelerinin uygulanmasına paralel olarak ise konjonktür dalgalarının adeta ortadan kalktığını gözlemekteyiz. Keynes buhran döneminde esas olarak maliye politikası izlenmesini öneriyordu. Devlet harcamalarının artırılması, vergi meylinin düşürülmesi ve bütçe açıklarının meydana getirilmesi bahasına efektif talebin etkin şekilde yükseltilmesi Keynes'in temel politika ilkesini oluşturmaktaydı. Para genişlemesi ancak yardımcı bir politika kabul edilebilirdi.

Keynes uygulanacak maliye politikaları sonucu meydana gelecek bütçe açığından fazla endişe edilmemesi gerektiğini savunuyordu. Çünkü her şeyden önce bu sayede reel gelir ve istihdam artacaktı. İkincisi, bu reel gelir artışı aslında vergi gelirlerini de arttıracak, sonuçta bütçe açığı bir ölçüde azalmış olacaktı. Kaldı ki, uzun vadede ve refah döneminde, enflasyonist eğilimleri önlemek üzere bu kere efektif talebi kırmak üzere devlet harcamaları kısıllanacak, vergi oranları yükseltilecek, bütçe fazlalıkları meydana getirerek efektif talep ve harcama düzeyi kısıllanacaktı. Bu bütçe fazlalıkları buhran dönemindeki bütçe açıklarından doğan borçların ödenmesinde kullanılır; böylece bütçe dengesi uzun vadeli olarak sağlanabilirdi.

Keynes para politikasının da yardımcı bir alet olarak etkili biçimde kullanılması ve para genişlemesinin gerekli ölçüde sağlanabilmesi için altın sisteminin terk edilmesini ve kâğıt para sisteminde kalınmasını önermiştir. 1929-1934 Dünya Buhranı dolayısıyla Avrupa ülkeleri altın sisteminin terk etmişler ve fiilen kâğıt para rejimine girmişlerdi. Aynı durum 1939-1945 2. Dünya Savaşında da görülmüştü. Keynes 2. Dünya Savaşından sonra da kâğıt para rejimine devam edilmesi gerektiğini savunmuştur. Keynes bu vesile ile dış ödemeler dengesiyle ilgili otomatik altın standardı teoremini de eleştirmiştir. Klasik Sistem ve Miktar Teorisi çerçevesinde Klasikler altın sisteminde altın giriş ve çıkışları, para arzındaki bu değişimlerin yaratacağı fiyat değişimleri yoluyla ödemeler dengesinin otomatik olarak sağlanacağını iddia ediyorlardı. Keynes'e göre para arzının değiştirilmesi ise sadece fiyatları değil, aynı zamanda reel gelir ve reel gelire bağlı olarak ithalatı değiştirecekti. Demek ki dış ödemeler bilançosundaki düzelme kısmen reel gelir düzeyinin azaltılması bahasına sağlanmış olacaktı.

ABD'de Franklin D. Roosevelt'in 1933'den itibaren uyguladığı New Deal politikası ile, Avrupa ülkeleri de Keynesgil reçetelerin uygulanması yardımıyla 1929-1934 Büyük Dünya Buhranını atlatabilmişler ve ileriki yıllar için de konjonktür dalgalarını önleyebilecek bilgi ve aletlere sahip olmuşlardır. Nitekim, Büyük Dünya Buhranı ve 2. Dünya Savaşından sonra ABD ve Avrupa ülkelerinin konjonktür dalgalarıyla karşılaştıkları söylenemez. Birçok ülkede zaman zaman ödemeler bilançosu devamlı açıklar nedeniyle meydana gelen ve devalüasyonla, devalüasyonla birlikte büyüme hızının kısılanması, fiyat istikrarının sağlanmasını hedefleyen politikaların uygulanmasıyla çözümlenen sorunlar ayrıdır ve bu krizlerin konjonktür dalgalarıyla ilgisi yoktur (Hiç, a.g.e.).

6.2 İlerleyen Ekonomik Gelişmeler Karşısında Keynesgil Politikalar

Globalizasyon'un ilk dönemlerinde konjonktür dalgaları yerini hafif resesyonlara veya ılımlı enflasyonist ortamın meydana çıkmasına bırakmıştır. Bu sorunlar ise genellikle maliye politikalarından ziyade para politikası yoluyla çözümlenebilmektedir. Fakat bu şartlar altında maliye politikalarından ziyade para politikası uygulanması Keynes'in makroekonomik sistemine aykırı değildir. Daha önce de belirtildiği gibi, Keynes'den sonra, Keynesgil Sistem'den hareketle yapılan analizler resesyon dönemlerinde, buhran döneminin aksine, para politikasının maliye politikasından daha etkili olacağına işaret etmektedir. İlimli enflasyonların önlenmesi de doğaldır ki, daha ziyade para politikası ve para arzı artışının kısıtlanması yoluyla başarılabılır.

Günümüzde ise yeniden resesyon dönemlerine dönülmüştür. Keynes Sistemi'nin ve Keynesgil reçetelerin konjonktür dalgalarını geniş ölçüde kontrol altına alması, buhranların önlenmesi en belirgin bir gözlem olarak karşımızdadır.

Keynes'in makro sistemi ve politika tavsiyeleri sadece buhranların önlenmesinde değil, aynı zamanda enflasyonların önlenmesinde de etkili biçimde kullanılmıştır. Nitekim 1929-1934 Dünya buhranının aşılmasından hemen sonra savaş hazırlıkları ve 1939-1945 2. Dünya Savaşı çeşitli ekonomik, sosyal ve siyasi sorunlar yanında enflasyonist eğilimleri de kamçılamıştı. Bu enflasyonist eğilimlerin kontrol altına alınmasının sadece para politikası ve para arzının kısılmasıyla arzu edilir düzeyde kısıtlanamayacağı açıktı. Bu nedenle bu enflasyonist dönemde de Avrupa ülkeleri Keynesgil politikalar uygulamışlar, para arzı artışının kısılması yanında kamu harcamalarının da kısılmasına çalışmışlardır. En azından savaş masrafları dışındaki harcamaları kıstamışlar, vergiler yükseltmişler, faizi yükselterek iç borçlanmaya gitmişler, böylece özel tüketim harcamalarını kısıtlamışlardır. Maliye politikaları yoluyla efektif artışının kısıtlanmaya çalışılması açık şekilde Keynesgil makro sistemden doğmaktadır, Klasik Sistem ile pek ilişkili değildir (Keynes, 1941).

6.3 Günümüz Ekonomik Şartları ve Sorunları Karşısında Keynesgil Politikalar

Keynes ile bir taraftan konjonktür dalgalanmaları başarılı bir şekilde önlendikten, en azından geniş ölçüde kontrol altına alındıktan sonraki zaman boyunca bu kere gelişmiş ülkelerde genellikle devlet müdahalesi giderek artmıştır. Bu arada, birçok ülkede bütçe açıkları baş gösterdiği halde etkili tedbir alınmamıştır. Enflasyon ve verimlilik farkları ayrıca dış ödemeler bilançosu açıklarına yol açmış, buna rağmen paranın dış değeri muhafaza edilmek istendiği için dış ödemeler bilançosu krizleri baş göstermiştir. Bu krizler er geç devalüasyon yapılarak önlenmiştir. 1971'den sonra ise ABD tahditli altın sistemini terk etmiş ve ABD dahil tüm gelişmiş ülkeler genellikle esnek, döviz kuru uygulamalarına geçmişlerdir. Döviz kurunun tespiti geniş ölçüde serbest piyasaya bırakılmıştır.

Bu ülkelerde sosyal baskılar sonucu sosyal yönde müdahaleler de yoğunlaşmış, sosyal haklar, maliyetler de ve sosyal gayeli kamu harcamaları önemli bir yer işgal eder duruma gelmiştir. Böylece Keynes'in buhran dönemi için önerdiği ve buhran döneminden çıkılması hususunda faydalı olabilecek politikaların bu kere bugünkü ekonomik şartlar altında uygulanmaya devam edilmesi sorunlar yaratmaya başlamıştır. Kaldı ki, aynı dönem boyunca ve zamanla ekonomiler dinamizm kazanmış özel sektör büsbütün gelişmiş, teknolojik ilerlemeler hızlanmıştır. Bazı gelişmiş ülkeler sınai ekonomi olmaktan çıkarak bilgisayarlı iletişim-haberleşme çağına girmiştir. Buna paralel olarak dış ticaret, -gerek mal gerek insan gücü alımı hızla artmış, dış ticaret daha serbest hale getirilmiştir. Malî piyasalar da birbiriyle irtibatlanmış, gerek sabit sermaye gerek portföy yatırımları yahut fon akımları büyük ölçülerde artmıştır (Kennedy, 1993, Naisbitt, vd, 1990).

Bu hızlı gelişme her şeyden önce bir konuyu açık olarak ortaya sermektedir. Keynes, gelişmiş ülkeler için uzun vade açısından da kötümserdi ve işsizliğin kronik hale geleceğini tahmin ediyordu. Buna neden olarak da başlıca üç etken öne sürmekteydi. Birincisi, Avrupa ülkelerinin yeni sürüm imkânları azalmıştı. İkincisi, teknolojik ilerleme hızı yavaşlamıştı ve teknik ilerleme sermayeden tasarruf sağlayan üretim metodlarının uygulanmasına yönelmişti. Üçüncüsü, tüketim harcamalarını kamçılayacak olan nüfus artış hızı düşmüştü. Gerek 2. Dünya Savaşı sonrası gerek bugünkü tecrübeler ve hızlı teknolojik gelişme ve büyüme Keynes'in uzun vadeli bu kötümser görüşlerinin ne kadar yanlış olduğunu belirgin biçimde ortaya koymuştur.

Fakat ileriye ait tahminler ve bu tahminlerde yanılma başka, Keynes'in kurduğu makro sistemin temellerinin doğru olup olmaması başka bir konudur.

Uzun zamandır gelişmiş ekonomilerin içinde bulunduğu şartlar altında Keynes'in buhran dönemi için önerdiği politikaların geçersiz olduğu açıktır. Çünkü en son yaşanan finansal krize kadarki dönemde ekonomilerdeki esas sorun ciddi ve derin buhran döneminden kurtulmak değildi. Fakat en son döneme kadar da uygulanması gerekli olan politikaları veya uygulanan ve olumlu sonuçlar veren politikaları Keynesgil makro sisteme dayanarak önermek mümkün değil miydi? Keynes'i sadece buhran dönemini ele alan bir iktisatçı kabul etmek ne derece doğrudu? Yoksa gelişmiş ülkelerin son dönemlerindeki şartlar altında Yeni Klasik Okul ve Yeni Klasik Okuldan doğan politika tavsiyeleri mi geçerli kabul edilmeliydi? Devlet müdahale ve politika uygulamalarından sakınılması konusunda "Rasyonel Beklentiler" modelinin yeri ve önemi neydi? Bu konuların tartışması Yeni Klasik Okul da gözden geçirilmesini izleyerek farklı bir araştırma olarak yapılmalıdır.

Nitekim günümüz ekonomik şartları Keynesgil Sistem'in geçerliliği ve Keynesgil politika tavsiyelerinin doğruluğunu bir kez daha kanıtlamıştır. 2008 finansal kriz ve bunu izleyen yıllarda Keynesgil politikalar yeniden uygulanmaya konmuştur.

7 Keynes'in Günümüz İçin Ne Derdi?

Günümüz ekonomik şartları Keynesgil Sistem'in geçerliliği ve Keynesgil politika tavsiyelerinin doğruluğunu bir kez daha kanıtlamıştır. 2008 finansal kriz ve bunu izleyen yıllarda Keynesgil politikalar yeniden uygulanmaya konmuştur. Bu konuyu daha detaylı belirtmek adına, günümüz ekonomistlerinin görüşleri aşağıda sunulmaktadır.

N. GREGORY MANKIW, The New York Times, ECONOMIC VIEW, "Keynes olsa ne yapardı?", 28 Kasım 2008:

"Ekonomide karşılaşılan problemleri anlamak için sadece tek bir iktisatçı arıyorsanız, bu kuşkusuz John Maynard Keynes olmalı. Keynes neredeyse yarım yüzyıldan fazla bir zaman önce ölmesine rağmen, onun resesyon ve depresyon tahlilleri modern makroekonominin temelleri olarak kalmıştır. Bizim şimdi karşılaştığımız zorlukları açıklamada onun iç görüşü uzun yol kat etmiştir.

Keynes'e göre, ekonomik gerileme döneminin temel sebebi toplam talep noksanıdır. Mal ve hizmetler için toplam talep düştüğünde, ekonomideki firmaların satışları da düşüş yaşar. Daha düşük satışlar, firmaları üretimi kesmeye ve işçi çıkarmaya zorlar. Artan işsizlik, düşen kar, çok umutsuz bir sona giden talep düşüşüne de neden olur.

Keynesgil teori der ki, sadece ekonomideki bazı olaylar veya politikalar toplam talebi arttırdığında bu durum tersine çevrilir. Şimdiki problem, bu talebin nereden gelebileceğini görme zorluğudur.

Ekonominin mal ve hizmet çıktısı, geleneksel olarak dört bileşene ayrılır: tüketim, yatırım, net ihracat ve hükümet alımları. Talepteki herhangi bir genişleme bu dördünden birinden gelmek zorundadır. Ancak her bir durumda, ekonomideki güçler harcamaları düşük tutar.

TÜKETİM: Açıklanan raporlarda tüketici güvenliğinin çok düşük olduğunu görüyoruz. Tüketicilerin neden böyle korktuğunu anlamak kolaydır. Evlerin değerleri düştü, 401(k) dengeleri sarsıldı ve işsizlik arttı. Pek çok insan için, ekonomik belirsizliğin boyutu önceden deneyimlediklerinden daha büyük. Yeni bir ev, araba ya da çamaşır makinesi gibi isteğe bağlı alımlara gelirsek, "bekle ve gör" taktiği en önemli gidişattır.

Biraz daha fazla birikim, tamamen beklenti dışıdır. Pek çok ekonomist, ulusal ve tarihi standartlara göre düşük olan ABD tasarruf oranı ile ilgili uzun zamandır yakınıyor.

Fakat, ekonominin bütünü için resesyon, hanelerin tasarrufa başlaması için en iyi zaman değildir. Keynesgil teori bir "tasarruf paradoksu"nu da öngörmektedir. Eğer tüm hane halkı daha fazla tasarruf etmeye çalışırsa, kısa dönemde toplam talep azaltacak ve böylece daha az ulusal gelir elde edilecektir. Azalan gelir de hane halkının yeni birikim hedeflerine ulaşmasını engeller.

YATIRIM: Normal zamanlarda, tüketimdeki bir düşüş, yatırımda bir artış ile karşılaşılabılır yani işyerleri tesis ve donanımına yatırım yapabilir, hane halkı da yeni ev olarak yatırım yapabilir. Ancak pek çok faktör, yatırım harcamalarını emniyette tutar.

En belirgin sebep, günümüz konut piyasasının durumudur. Son üç yılda, konut yatırımı yüzde 42 düştü. Ev fiyatlarındaki düşüşün devamı, yeni evlerin artan bina inşasına birkaç yıl içinde güçlü bir talep olması muhtemel değildir.

İş piyasalarındaki yatırım ise son zamanlarda konut yatırımdan daha güçlü olmuştur, ancak yakın gelecekte boşluğu toparlamak pek mümkün değildir. Borsanın aşağı düşüşü, kurumsal bonolarda faiz oranlarındaki yükseliş ve kötü bir sonun eşiğinde olan bankacılık sistemi ile yeni iş projelerini finanse etmek kolay olmayacaktır.

NET İHRACAT: Çok uzun olmayan bir zaman önce, dünyanın geri kalanı Amerikan ekonomisini resesyonun derinleşmesinden kurtaracak gibi görünüyordu. Mart 2004'ten, Mart 2008'e kadar, dolar diğer majör dövizler karşısında ortalama yüzde 19 düştü. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki yabancı malların fiyatını artırarak ve yurtdışındaki Amerikan mallarının fiyatını düşürerek, ithalat azaltıldı ve ihracat teşvik edildi. Son üç yılda, reel net ihracat yaklaşık 250 milyar dolar arttı.

Ancak, önümüzdeki aylarda, durum bir şekilde tersine dönebilir. Amerika'da başlayan finansal kriz dünyanın geri kalanına yayıldığı için, hızlı hareket eden uluslararası sermaye güvenli bir sığınak aramaya başlamıştır. İronik olarak, bu sığınak yine Amerika Birleşik Devletleridir. Mart ayından bu yana, dolar, yüzde 19 değer kazandı bu da ihracat patlamasına bir halka daha ekleyen bir harekettir.

DEVLET ALIMLARI: Bu talep hükümete bırakılır. Altyapı harcamalarını arttırmak suretiyle toplam talebi arttırmak Keynesgil politikaların bir parçasıdır. Prensip olarak, devlet tarafından harcanan her dolar, eğer daha canlı bir ekonomiye öncülük eder ve tüketicileri ve şirketleri harcama yapmaya teşvik ederse milli gelirin bir dolardan fazla artmasını sağlayabilir. Tüm raporlara göre, bu, tam da gelen Obama yönetiminin aklında olan plandır. Küçük pürüzler-ya da belki daha büyük – olsa da uzun vadeli maliye politikası budur. Ama artan kamu harcamaları kısa dönemli bir düzelme yaratabilir, ama bütçe açığını da artırır. İkinci Dünya Savaşı ve soğuk savaş arasında doğmuş olanlar şimdi emekli oluyor ve Sosyal Güvenlik ve tıbbi bakım faydaları istiyorlar. Bütçe açığındaki herhangi bir artış ise, önümüzdeki yıllarda bu finanse edilmemiş vaatleri yerine getirmede zorlanacaktır.

Ekonomide kısa vadeli problemler olduğunda Keynesgil iktisatçılar genellikle bu uzun vadeli endişeleri göz ardı ederler; Keynes'in dediği gibi; "Uzun vadede hepimiz ölmüş olacağız."

Ancak şimdi yüz yüze geldiğimiz uzun vadeli sorun, Keynes'in öngörüsünden de daha ciddi olabilir. Bir sonraki nesillere şu andakinden daha büyük bir ulusal borç yüklemek çocuksuz olanlara cazip görünebilir. (Keynes kendisi de çocuksuzdu). Ama geri kalanımız, uzun dönemde, biz öldüğümüzde çocuklarımız ve torunlarımızın mali sıkıntı içinde olacağını bilerek kendimizi rahat hissedemeyiz.

Peki yapılmaması gereken nedir? Birçok iktisatçı hala Federal Rezerv'in günü kurtaracağını umuyor.

Normal zamanlarda, Fed faiz oranlarını düşürerek toplam talebi arttırabilir. Düşük faiz oranları, hane halkını ve firmaları borç alma ve harcama konusunda teşvik eder. Aynı zamanda öz sermaye değerini arttırır ve uluslararası sermayenin başka bir ülkelere kaymasını teşvik ederek, uluslararası döviz piyasalarında doların değerini düşürür. Böylece hem tüketim, hem yatırım hem de net ihracat harcamalarının tümü artar.

Ancak bu normal zamanlar değildir. Fed zaten federal fon oranlarını yüzde 1 azalttı ki bu da en düşük sınır olan sifira yakındı. Bazıları, Merkez Bankasının neredeyse mühimmat dışında olduğundan korkuyorlar.

Neyse ki, Fed'in elinde birkaç gizli silahı vardır: uzun vadeli faiz oranları için bir hedef faiz belirleyebilir; böylece sürdürülebilir bir süre için faiz oranlarını düşük tutmayı taahhüt edebilir. Ama en önemlisi, Fed uzun dönemli deflasyonu önlemek için ne gerekiyorsa yapacakları konusunda piyasalara teminat vererek beklentileri denetleyebilir. Mortgage borçlarını satın alınacağı kararı, Fed'in yaratıcı bir şekilde hareket etmeye olan istekliliğini göstermektedir.

Para ve maliye politikasının resesyondan ve depresyondan kaçınmak için nasıl olması gerektiğini söylemek zordur. Ama olaylar ortaya çıktıkça Fed ve Hazine'de politikaya yön verenlerin olaylara Keynes'in merceğinden bakıyor olacağına emin olabilirsiniz."

TOM SIGHTINGS, US News, "Keynes Ekonomimizi Nasıl Koruyacaktı? Bir yüzyıl önceki ekonomik fikirler bize şimdi nasıl yardımcı olur? Kararı sen ver.", 17 Temmuz 2012:

"2008 ve 2009 yılında, biz Büyük Burhan'dan bu yana en kötü resesyonu yaşadık. Ve şimdi, modern tarihin en zayıf toparlanmasını yaşıyoruz. Burada bir ekonomik genişlemenin üçüncü yılındayız ve başladığımız yere ancak geri döndük. Ama en önemli göstergelerden biri olan işsizlik konusunda henüz başladığımız yere geri dönmekte başarısız kaldık.

Avrupa'daki kriz ve Çin ekonomisindeki yavaşlama ile işlerin daha da kötüye gitmesi bazı insanları gelecek sene yeni bir resesyondan baş gösterebileceğinden endişelendiriyor; çünkü özellikle artan vergilerin hâlihazırda mali uçurumları daha da tetikleyerek ekonominin tepetaklak olacağından ve hükümetin de artık ekonomiyi uyarıcı etkisinin son bulacağından korkuyorlar.

O zaman, ana konuya geri dönelim. Keynes olsa ne yapardı?

John Maynard Keynes (1883–1946) 20. Yüzyılın en etkili iktisatçısı oldu. Onun fikirleri, Franklin D. Roosevelt tarafından Büyük Buhran ile baş etmek için benimsendi. İktisatçıların çoğu, hatta pek çok Cumhuriyetçi bile, 1930larda Amerikalıları tekrar işgücüne katarak, ABD'ye ekonomik felaketten kurtulmaya çalışmalarına yardım ederek ve savaş sonrası ekonomik canlanmanın adımlarını oluşturma yolunda Roosevelt ve Keynesgil Sistem'e güvendi. 1971 itibarıyla, Başkan Richard Nixon "Şimdi artık biz, hepimiz Keynesgiliz," itirafında bulundu

Keynes'in Sistemine göre, resesyon dönemlerinde ekonomideki karar birimleri korkarlar ve hane halkı daha az harcama yapar; bunun sonucunda firmalar daha fazla işten çıkarma kararı alır ve en sonunda harcamalar daha da düşer ve kısır döngüye girilir. Keynes'e göre, bu kısır döngüyü kırmak için tek yolu hükümeti, yollar ve köprüler gibi altyapı harcamalarını ve diğer kamu harcamalarını arttırmak için teşvik etmektir. Zamanında FDR bile ülkeler ve şehirler üzerinde kılavuz kitapları üretmek için ülkeye seyahat eden Federal Yazarlar Projesi için işsiz yazarları kiraladı.

Keynes piyasaların tam istihdamda dengeye geldiğini söyleyen Klasik Sistem'e karşı çıktı. Keynes toplam talebin, ekonomik aktivite düzeyini (reel gelir) belirlediğini savundu. Talep yeterli olmazsa bu, durgunluk ve yüksek işsizliğe yol açar. Keynesgil İktisat, Başkan Reagan döneminde gözünden düştü, ama George Bush, 2000'li yıllarda toplam talebi pompalamak için harcamayı arttırarak, Keynes'i geri getirdi ve Başkan Obama sınırlı başarı ile aynı davayı takip etmeye çalıştı.

O halde, Keynes 2012'de ne yapardı? Haydi, tahmin edelim:

1. Açıkçası, o, federal hükümete altyapı, yollar ve köprüler inşa etme, elektrikli ızgara geliştirme, uzay programını canlı tutma ve alternatif enerji geliştirme, federal hükümet altyapısına yatırım yapma gibi konularda tavsiyelerde bulunacaktır. Unutmayın ki, Grand Coulee Barajı'ndan Tennessee Vadisi Yönetimine kadar, onun zamanının alternatif enerji altyapısını inşa eden FDR idi.

2. Keynes, işçilerin iş talebinin düşmesi karşısında kendi ücretlerinin düşürülmesine karşı direnç göstermeleri anlamına gelen "fiyat ve ücretlerin sertliği" kavramını getirdi. Keynes kesinlikle bir liberaldir, ama yine de, devlet çalışanlarının maliyeti ödenemeyecek yükseklikteki maaşlarıyla ilgili geçmiş vaatlerin yükü altındaki devletin mevcut mali sorunlarını kesinlikle görecektir. Muhtemelen, Wisconsin Valisi Scott Walker gibi görevlilerin, işçilerin haklarının elinden alınması için sert tedbirlerini desteklemeyecektir. Buna karşın, günümüz ekonomik koşullarında bütçelerini dengelemek üzere New York ve California gibi eyaletlerde uygulanan bazı bütçe kısıntılarını destekleyecektir.

3. Keynes, tasarruf edilen paranın yatırım yapılan para miktarını aşması durumunda, işsizliğin artacağını söyledi. Kurumsal bilançolarda biriken tüm parayı düşünün. Google tek başına neredeyse 50 milyar dolarlık nakit bulunduruyor. Microsoft, neredeyse 60 milyar dolara sahiptir. Keynes, büyük ihtimalle Amerikan

şirketlerinin yurtdışında tuttıkları fonlar üzerindeki vergilerin düşürülmesini, böylelikle bu paraların yeniden yurda dönmelerini desteklerdi. Ve Keynes kesinlikle, şirketleri yeni fabrikalar inşa etmek ve araştırma ve geliştirmeye yönelmek için vergi muafiyeti ve diğer benzeri teşvikleri desteklerdi.

4. Keynes, ülkelerin ticaret fazlası veya açığı vermemesi gerektiğini biliyordu. Dolayısıyla, Amerika'nın ihracatını artırmak, çok uluslu şirketlere rekabet avantajı sağlamak ve Amerika'nın ticaret açığını azaltmak için doların değerini düşürmeyi destekleyecekti.

5. Son olarak, Keynes, II. Dünya Savaşı'nın maliyetinin yüksek vergilendirme ile karşılanması gerektiğini savundu. Bir yere kadar yüksek vergi, talebi azaltmaz. Gelirleri 250.000 doların üzerindelerden alınan yüksek vergilerin de, toplam talebi azaltacağı konusunda da çok az delil vardır; çünkü bu gelir grubundakiler "çok fazla" nakdi olan insanlardır. Keynes, vergilerin "ultra" zenginlerden ve "ultra" zengine yakın kişiler üzerinden artırma taraftarı olacaktır. Böylece artan vergi gelirleri ile askeri girişimler, finans altyapı yatırımları karşılanabilecek, bütçe açığı da daraltıla bilinecektir."

Kaynakça

- Ackley, 1961. **Macroeconomic Theory**. New York.
- Baumol, 1959. **Economic Dynamics**. New York.
- Branson, 1979. **Macroeconomic Theory and Policy**. New York.
- Domar, 1957. **Essays in the Theory of Economic Growth**. New York.
- Dornbusch ve Fischer, 1990. **Macroeconomics**. New York.
- Duesenberry, 1958. **Business Cycles and Economic Growth**. New York.
- Harrod, 1939. "An Essay in Dynamic Theory", *The Economoic Journal*, Vol. 49, No. 193, pp. 14-33.
- _____, 1954. **Towards a Dynamic Economics**. London.
- Hicks, 1950. **A Contribution to the Theory of the Trade Cycle**. London.
- Hiç, 1994. **Para Teorisi ve Politikası**. İstanbul.
- Kennedy, 1993. **Preparing for the Twenty-First Century**, Toronto 1993.
- Keynes, 1930. **A Treatise on Money**. London.
- _____, 1941. **How to Pay for the War**. London.
- Klamer, 1984. **The New Classical Economics, Conversations with the New Classical Economists and their Opponents**. Brighton.
- Klein, 1961. **The Keynesian Revolution**. New York.
- Meade, 1961. **A Neo-Classical Theory of Economic Growth**. London.
- Musgrave ve Musgrave, 1989. **Public Finance Theory and Practice**. New York.
- Naisbitt ve Aburdane, 1990. **Mega-Trends 2000**. New York.
- Samuelson, 1939. "Interaction between the Multiplier Analysis and the Principle of Acceleration", *Review of Economics Statistics*, Vol. 21, No. 2, pp. 75-78.
- Solow, 1956. "A Contribution to the Theory of Economic Growth", *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 70, No. 1, pp. 65-94.
- The New York Times, November 28, 2008: "What Would Keynes Have Done?" by N. Gregory Mankiw.
- US News, July 17, 2012: "How Would Keynes Save Our Economy? Could economic ideas from a century ago help us now? You be the judge." by Tom Sightings.